

HUQUQIY MADANIYAT TUSHUNCHASI VA UNING TURLARI

Achilov Fozil Abdurashidovich

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti sirtqi ta'lim 4-kurs talabasi Toshkent viloyati Bekobod tumani G'alaba fermerlar uyushmasi
Uyas MFY shodlik ko'chasi 3-uy

Huquqiy madaniyat - bu inson madaniyatining bir qismi, muayyan jamiyatda (tsivilizatsiya) odamlarning ijtimoiy-huquqiy yo'nalishi vazifasini bajaradigan normalar, qadriyatlar, huquqiy institutlar, jarayonlar va shakllar yig'indisidir. Huquqiy madaniyat madaniyatning biron bir turi (moddiy, ma'naviy va boshqalar) bilan to'liq mos kelmaydi, shuning uchun moddiy va ma'naviy komponentlarning o'ziga xos, o'ziga xos kombinatsiyasini yaratadi. Huquqiy madaniyat siyosiy madaniyat bilan muayyan umumiy chegaralarga ega, chunki davlat, siyosiy munosabatlar sub'ektlari faoliyati huquqiy munosabatlar doirasiga kiradi. Shuningdek, u madaniyatning axloqiy, estetik, diniy va boshqa turlari bilan o'zaro aloqada ishlaydi. Huquqiy madaniyatning jamiyat hayotidagi o'rni ko'p qirrali. Huquqiy madaniyat insoniyatning uyg'un rivojlanishining o'ziga xos shakli bo'lib, u orqali umumiy ijtimoiy taraqqiyotga erishiladi. Ushbu taraqqiyot shaxsni boyitib, jamiyatni tinch va tartibli rivojlanish uchun zarur huquqiy shart-sharoitlar bilan ta'minlaydigan tegishli huquqiy qadriyatlarni (ijtimoiy nizolarni hal qilish usullari va vositalari, inson huquqlarini ta'minlash institutlari va boshqalar) yaratishni nazarda tutadi. Huquqiy madaniyat insoniyat tomonidan to'plangan huquqiy qadriyatlarning yo'nalishi bo'lib, uning barcha elementlari (normalar, huquqiy hujjatlar, institutlar, jarayonlar, rejimlar, maqomlar) inson ruhi, tarixiy tanlovi, mehnati, hayotiy aprobatsiya. Bu tur madaniyat amalda yagona global shakl bo'lib, u orqali milliy huquqiy hodisalarning qadr-qimmati va o'ziga xosligi - davlatchilik, huquq-tartibot, huquq tizimi takrorlanadi. Huquqiy madaniyat huquqiy ong bilan chambarchas bog'liq, unga tayanadi, lekin nisbatan mustaqil kategoriyadir, chunki. jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy-psixologik jarayonlarnigina emas, balki jamiyat a'zolarining huquqiy ahamiyatli xulq-atvorini, qonun ijodkorligi shaklidagi yuridik faoliyat va uning natijalarini, qonun ijodkorligi an'analarini, umuman, huquqiy institutlarning faoliyat yuritish amaliyotini ham o'z ichiga oladi. Jamiyatda huquqiy madaniyatning rivojlanish darajasi huquqiy davlatchilikning shakllanishining ko'rsatkichidir. Jamiyatning huquqiy madaniyati yuksak bo'lmasa, qonun ustuvorligini ta'minlash mumkin emas. Qonuniylik va huquqiy madaniyatning o'zaro bog'liqligini ta'kidlash kerak. Umumiy va huquqiy

madaniyati past bo‘lgan jamiyatda qonun ustuvorligini tasavvur qilib bo‘lmaydi. Umumiy madaniyatning bir qismi sifatida huquqiy madaniyat huquqiy bilimlarning mavjudligini, huquqning ijtimoiy ahamiyatini tushunishni, qonun talablarini maqsadga muvofiq va adolatli deb baholashni, qonunlarga hurmat bilan munosabatda bo‘lishni va ularga ixtiyoriy va ongli ravishda rioya qilishni nazarda tutadi. O‘z navbatida, qonuniylik jamiyat madaniyatining shakllanishiga yordam beradi.

Adabiyotlarda “huquqiy madaniyat” tushunchasiga turli ta’riflar berilgan. Shunday qilib, V.I. Kaminskaya va A.R. Bu muammoni birinchilardan bo‘lib o‘rgangan Ratinov huquqiy madaniyatga “huquq doirasi, ularning odamlar ongi va xulq-atvorida aks etishi bilan bog‘liq bo‘lgan moddiylashgan va ideal elementlar tizimi” deb ta’rif bergan. V.P. Salnikov huquqiy madaniyatni shaxsning ham, jamiyatning ham sifat huquqiy holati sifatida qabul qilinishi mumkin bo‘lgan, turli davlatlarda tuzilishi mumkin bo‘lgan maxsus ijtimoiy hodisa sifatida tavsiflaydi. A.P.ning so‘zlariga ko‘ra. Semitkoning ta’kidlashicha, huquqiy madaniyat deganda jamiyat huquqiy hayotining sifat holati tushuniladi, bu butun ijtimoiy, ma’naviy, siyosiy va iqtisodiy tizim tomonidan belgilanadi, huquqiy faoliyat, huquqiy hujjatlar, huquqiy ong va umuman olganda, erishilgan rivojlanish darajasida ifodalanadi. , darajada huquqiy rivojlanish sub’ekt (alohida, turli guruhlar, butun aholi), shuningdek, davlat va fuqarolik jamiyati tomonidan erkinliklar va inson huquqlarini kafolatlash darajasi. E.V.ning so‘zlariga ko‘ra. Agranovskayaning ta’kidlashicha, huquqiy madaniyat - bu muhimlik, zarurat, ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan qarashlar, baholashlar, e’tiqodlar, munosabatlar tizimi. qonuniy huquqlar qonunga, qonuniylikka va qonun ustuvorligiga ijobiy munosabatni shakllantiradigan, huquqiy sohada ijtimoiy foydali xulq-atvorni ta’minlaydigan vazifalar. “Huquqiy madaniyat” tushunchasiga nisbatan boshqa pozitsiyalar ham mavjud. Ammo, ko‘rinib turibdiki, barcha ta’riflarda huquqiy madaniyat ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo‘ladi, uni shaxs va uning faoliyatisiz, bu faoliyatning progressiv yo‘nalishi va ilg‘or tafakkurisiz amalga oshirish mumkin emas. Bu tushuncha murakkab va ko‘p qirrali hodisadir.

Xulosa:

Shuni ta’kidlash kerakki, huquqiy madaniyat:

1. muayyan jamiyatning huquqiy institutlari, jarayonlari, shakllari, faoliyatining qiymatini baholashni o‘z ichiga oladi. Boshqacha aytganda, u jamiyatning huquqiy qadriyatlarini, huquq sohasidagi ilg‘or yutuqlarni tavsiflaydi;

2. mamlakat huquqiy hayotining sifat holatini aks ettiradi. Shuning uchun har bir davlatning o'ziga xos huquqiy madaniyat darajasi mavjud;
3. huquqiy tartibga solishda jamiyat manfaatlari va ehtiyojlarini anglashning oliy shaklidir, shuning uchun huquq ijtimoiy qadriyat, huquqiy boylukning bir turidir;
4. umumiy madaniyatning bir qismidir. Shu bilan birga, u ijtimoiy-madaniy makonda mustaqil, ajratilgan joyni egallaydi;
5. ko'p jihatdan jamiyat axloqiga va huquqiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi kishilarning axloqiy sifatlariga bog'liq;
6. huquqiy davlat va butun huquqiy jamiyat shakllanishining ajralmas sharti va zaruriy sharti bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Saydullayev Sh. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. – Toshkent TDYU, 2018.[1]
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. -T.: 2020.[2]
3. Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyat tizimidan tubdan takomillashtirish to'g'risidagi PF. T. 2019.[3]
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev Toshkent sh., 2019-yil 9-yanvar, PF-5618-son[4].

